

ОСТАННІ НОВИНИ

- 12:50** Лобода вдала розважальні виступи у росії: фото особистої акціонки у мережі
- 12:48** У лікарні помер 12-річний хлопчик, якого збила судна у Криму: Росія: що відомо
- 12:35** Солні тиски з бюджету та від пов'язаних з ним організацій: стало відомо, скільки заробить Шашунін під час слухань
- 12:25** «Виривав зубами чеку за чеком із замків гранатами ворога, як у Бомбею»: історія штурмовика з України, який страх зміном
- 12:15** Мобілізація потребує змін: Федоров жорстко розкритикував роботу ТЦК
- 12:08** Україна створила ракету для верстатів, яку не бачать РЕБ
- 11:41** росія накриває бензинною

«Щоб бачили ціну своїй байдужості»: німецьких військовополонених і нацистів змусили дістати з ям тіла закатованих в'язнів концтабору й поховати

Лариса КРУПІНА, «ФАКТИ»

Наприкінці Другої світової війни гітлерівській Німеччині катастрофічно бракувало пального для танків і літаків, і нацисти гарячково шукали вихід. У Швабських Альпах геологи знайшли достатні запаси сланцю Posidonia, придатного для переробки на синтетичне паливо. Терміново почали розробку сланцевої нафти. Так виник проєкт «Операция «Густеля» (Ullteufelhen Wüste).

Це було кодовою назвою промислового комплексу з десяти заводів, які стали зводити з вересня 1944 року в німецькій землі Баден-Вюртемберг, уздовж залізничної лінії Тюбінген — Балінген — Ротвайль. Военрозвідні загони охорони нацистської партії (СС) і особисто Герман Геріни брали участь у проєкті. На будівництво дали два-чотири місяці. Крім хіміків, техніків, інженерів і будівельників, на кожному будмайданчику не вистачало ще близько 500 робітників. Вихід знайшовся швидко: на околицях тихих патріархальних містечок з тисячолітньою історією, унікальною природою та архітектурою, які надихали художників і поетів, стали швидко організовувати новенькі концтабори. А що? Одне іншому не завважав.

«В гестапівській тюрмі Neue Bremm жертву вибирали довільно й топили у ставку»

До одного з таких таборів масштабного паливного проєкту «Операция «Густеля» і потрапив Василь Володько з села Широка Долина Полтавської області. В Червону армію дрібненького (160 см зросту) Василя не взяли, а евакуювати не встигли. І 17-річний хлопець разом з іншими комсомольцями став підлітково розкладали витягнуті сланими та пластами на території окупованої з жовтня 1941 року Полтавщини. Його затримали та відправили на примусові роботи до Німеччини, на вугільні шахти в Саарбрюккен.

У травні 1944 року Вася утік з робочого табору. Його схопили й кинули в одну з найпопулярніших в'язниць Neue Bremm, в тієї самій землі Саарланд. Це була «розширена поліцейська тюрма» для чоловіків і жінок, де «відбували покарання» борці з нацизмом, французькі бранці, єврейські Радянського Союзу та Польщі, яких пригнали на примусові роботи, військовополонени різних країн.

— Мене помістили в «стоячий бункер» розміром 50 см x 60 см і висотою два метри, — згадував Василь Володько. — Ні їжі, ні води, ні повітря, ні туалету. Випорожнювалися під себе. Багато хто божеволів. І навіть якщо ти не помирав у «стоячому бункері», далі в тебе був шанс зробити це біля табірної ставка-резервуара для засиня пожежі.

У червні 1943 року Василя Володька вивезли на примусові роботи до Німеччини

Улюбленою розвагою гітлерівців було годинами ганяти в'язнів навколо ставка, навісивши на них мотки з цelloю, змушуючи стрибати «по-жаб'ячому». Тих, хто падав, били шлангами або мийками та вполювали чобітьми в багнюку, ламаючи хребці. Хтось з ув'язнених мав повянути. Якщо всі залишилися живі, жертву обирали довільно й топили у ставку. Якщо нещасний в останній відчайдушній спробі виправз з води, його били дерев'яною жердиною по голові.

Читайте також: У росії виявили табір, де полонених українців «перевиховують» тортурами

2004 року у своїй доповіді керівник Державного центру політичної просвіти землі Саар доктор Бурхад Йеллонек писав:

«78-річний українець Василь Володько, колишній бранець, який пережив ці трагічні події, за словами репортера, який випадково його зустрів на території табору (жертв нацизму запрошували до Німеччини на меморіальні заходи. — Авт.), не міг пригадати ні ідентичні на йдику боці вулиці, ні існування жіночого табору, але коли він дійшов до Lössleisch (ставка для засиня воєно), то присів навпочіпки, скрестив руки за головою та зробив кілька стрибків уперед. За який миттєв він здавав прізвисько свого мучителя...»

«Коли в концтаборі когось страчували, усіх нас виганяли з бараків дивитися на агонію повішених»

Гестапівська в'язниця Neue Bremm, де українців багато років по тому вразив своєю розповіддю німецького репортера, була другим місцем його ув'язнення після робочого табору в Саарланді. Третім став штрафний табір Нацвайлер-Штрутофф, за 50 кілометрів від Страсбура. Це був єдиний на території Франції нацистський концентраційний табір, найхідший з таборів Третього рейху.

— У Нацвайлері стояли дві шибениці. Коли когось страчували, всіх нас виганяли з бараків і ми мали дивитися на агонію повішених, і засвоювати урок, що з нами теж так буде, якщо щось зробимо не те, — згадував колишній в'язень.

Щоб будівництво паливних заводів для проєкту «Операция «Густеля» і робота на них йшла швидше, у Німеччині, на землі Баден-Вюртемберг, побудували філії Нацвайлера: Шомберг, Шорцинген, Даутмерген, Цепфенхан та інші, загальом сім таборів.

— Якщо ми бачували майданчик, що встановлювали обладнання для виробництва ракет «Фау», — розповідав Василь Павлович журналістам. — Робота по коліно у воді. Ноги опухли. Відкрилися рани. Два тижні відлежався в ревір, приміщення для непрацездатних, де практично нас не любили, але дозвляли не працювати. Потім нова робота — добувати сорняк селітри. Ми зробили їх, подавали термічному розкладанню і так добували паливо для танків і літаків.

Одного разу хлопець знепритомнів і його з Нацвайлера відправили працювати на кухню у філію — концтабір Шомберг. Ледь одужав — знову повернули на фабрику з виробництва пального.

Перші шість місяців концтабором Шомберг командував Йозеф С'юз на прізвисько Зак-Зак — черв'як його різку уривчасту манеру говорити. В'язні Зак-Зак називав «чужими швицками на здоров'я тіла німецького народу». І ставив до них відповідно. Від голоду, холоду, хвороб і терору в таборі загинуло понад 300 ув'язнених, точну кількість з'ясувати сьогодні неможливо. Решта таборів «Густеля» були антрощи на кращих. Пізніше націонал-соціалісти визнали проєкт «Операция «Густеля» неефективним і нерентабельним. Загублені життя ув'язнених втрачати не вважалися.

З табору Шомберг у жовтні 1944 року виснаженого, хворого Василя Володька відправили в Дахау.

Це був найстаріший концтабір нацистської Німеччини, який розпочав безперервну роботу з 1933 року. І де з 200 000 в'язнів загинули 41,5 тисячі осіб. Кажуть, на виборх 1933 року майже все населення Дахау, містечка неподалік від Мюнхена, проголосувало проти Гітлера. Фюрер затримав злість і, прийшовши до влади, віддав наказ побудувати поруч із містом табір смерті так, щоб жителі постійно відчували запах спалених тіл і бачили дим крематорію.

— У Дахау люди не витримували тортур. — згадував Василь Павлович. — Кидалися на дрот під струмом, вихалися в бараках. Це вважалося не так страшно, як медичні експерименти. Наприклад, людину занурювали у крижаний ванну, не даючи її виплисти, і практично потопельника в останню мить висмикували з води й кидали поміж двох ув'язнених жінок, які, за задумом «експериментаторів», мали своїми тілами відіравати прут. Оскільки чи ні?

«У Дахау в бараку, розрахованому на 500 місць, жили 2000 осіб»

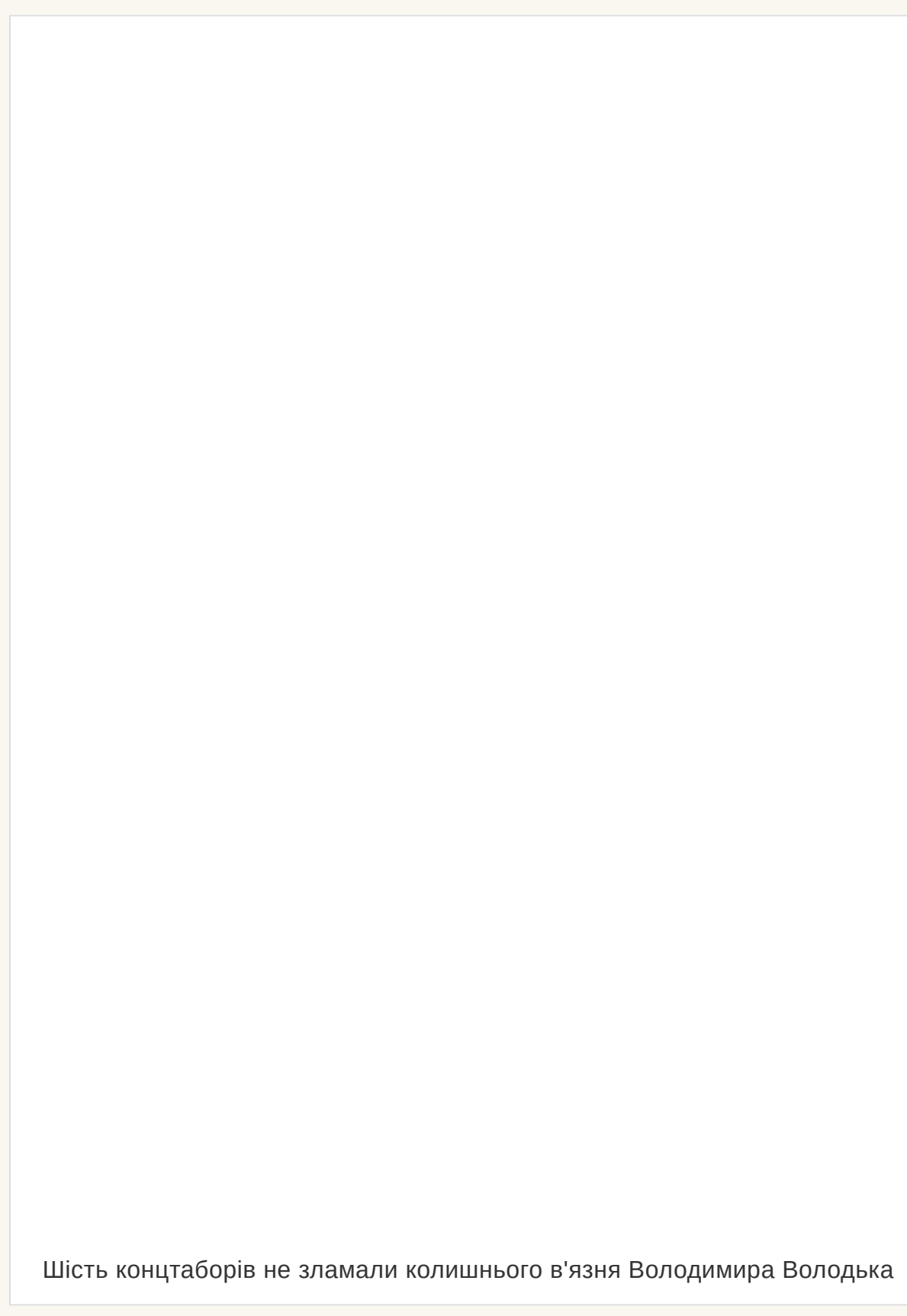
— У Дахау мене визнали непридатним до роботи, — згадував український бранець. — Відправили в карантинний блок окупували свої черги в крематорії. Але почалася епідемія тифу. Черга рухалася повільно: треба було спочатку спалити померлих від тифу. Так досягнули до кінця квітня 1945 року. Смертником послаблення не було: підбом о п'ятій ранку, шукання, переключ. У барак, розрахованому на 500 місць, мешкали 2000 осіб.

Наприкінці війни гітлерівці, намагаючись приховати сліди своїх злочинів, за три дні до визволення табору військами союзників, 26 квітня 1945 року, погнали в'язнів Дахау на «Марш смерті», переміщаючи їх до таборів усередині Німеччини. 7000 людей, на останньому подиху, рухалися на південь, до озера Тегернзее. Пройти треба було 80 кілометрів.

— Нас вели під охороною з собаками, — розповідав Василь Павлович журналістам. - Сім тисяч скелетів, обтягнутих шкірою. Ми не їли, пили з калюжі. Під час «Маршу смерті» охоронці багатьох убили. Багато хитався і вже не зміг підійти до в'язнів. Я теж уяв. Охоронець крикнув: «Вийдіть!» («Бегитесь»). Він було вже опустив приклад мени на голову, але в цей момент із хвіртки будинку вибігли німецькі дітвачка. Зупинилися як уколани та стали на нас дивитися. Це мене врятувало: він не став убивати при дітвці. Вилаявся й пішов далі, а я втратив свідомість... Не знаю, скільки так пролежав. А 1 травня мене підібрали американські солдати.

Я міє померти бавало разів: і в Neue Bremm, і в Нацвайлер-Штрутоффі, і в таборах Кохем-Брумтіле, Шомберг або Дахау... Але живив. Коли у мене після прибуття до Радянського Союзу люди «в орванках» почали запитувати: «Як же так вижило?», я відповів: «Сам не знаю». Але люкваша ще довго: хворе серце, ноги, кричав ночами...

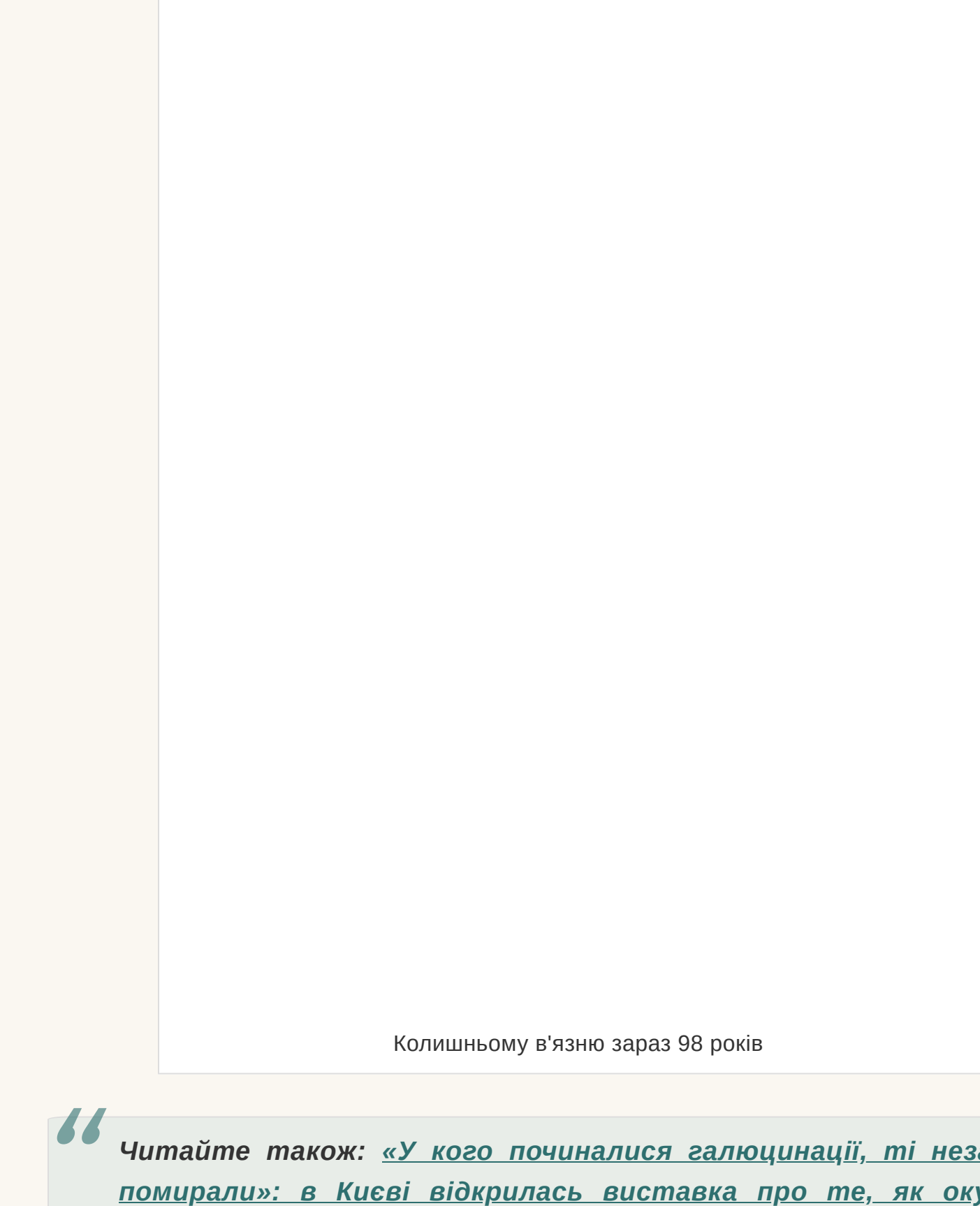
Після війни Василь Павлович працював телею, Закінчив Полтавський інститут, а коли зрозумів, що це не його, пішов у Львівський політехнічний на спеціальність «Автоматистрал». Одурилася, народилася донька. Будував дороги по всьому Радянському Союзу, захистив дисертацію. Завоював 15 знахідок, 30 наукових праць. Став автором книги «Використання відходів виробництва полімерів у дорожньому будівництві» (1967 рік).

Шість концтаборів не зламали колишнього в'язня Володимира Володька

З 1968 до 1999 року працював у «ДерждорНД» завідувачем лабораторії, завідилом будівництва доріг з промислових відходів, провідним науковим співробітником.

«ДерждорНД», головна науково-дослідна установа України з питань будівництва, ремонту та утримання автомобільних і транспортних споруд, на своєму сайті називає Василя Володька видатним ученим, «легендою української дорожньої науки часів СРСР». У жовтні 2023 року йому виповнюється 99 років.

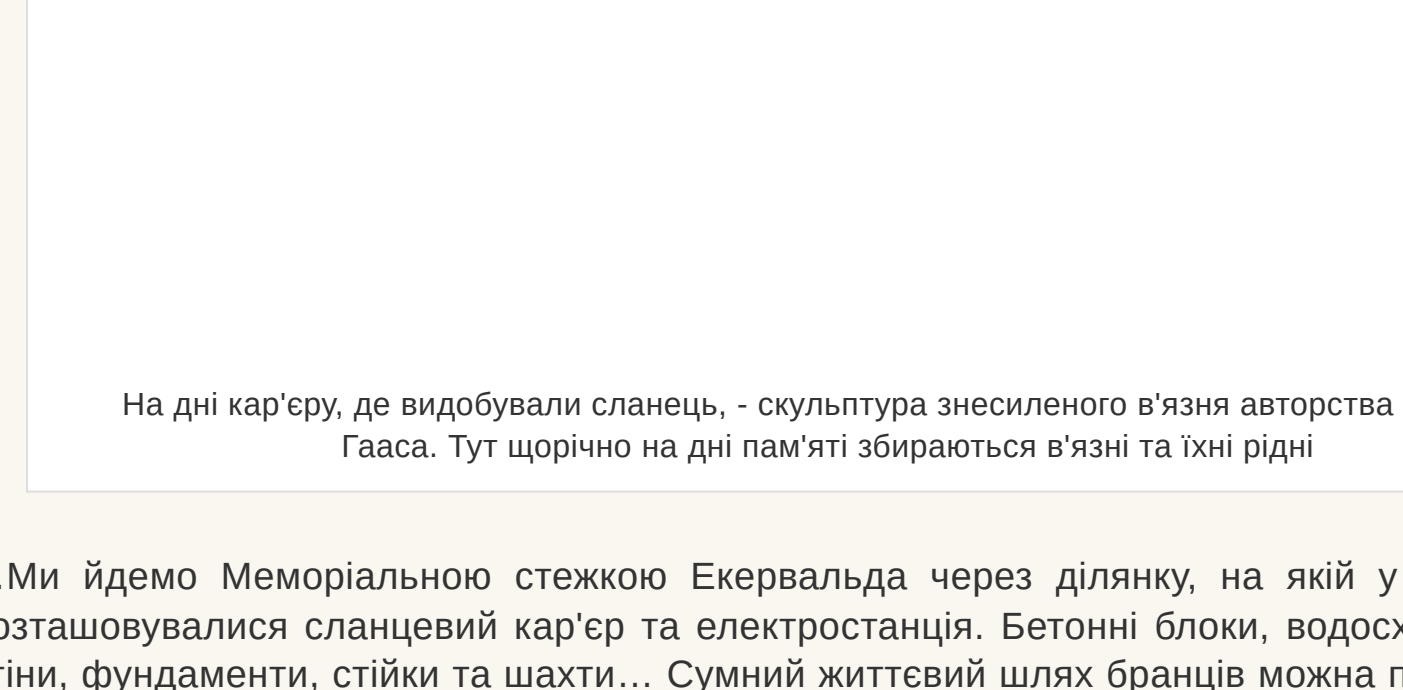
Колішньому в'язню зараз 98 років

Читайте також: «У кого починалася галюцинація, ті незабаром відлетіли»: в Києві відкрилася виставка про те, як окупанти майже місяць тримали у підвалі ціле село

Німецькі військовополонені та члени нацистської партії розкривали могили закатованих в'язнів і укладали остани в труни

Тривалий час тема покаяння замовчувалася: німці не горіли бажанням ворухити ганебні сторінки своєї історії. У 1950-х роках у землі Баден-Вюртемберг, на місці колишніх сланцевих кар'єрів і фабрики, були посаджені ліси, і руїни заводських приміщень зникли з поля зору. Здавалося, фабрика зникла, де загинуло 520 осіб, зроби Едмунд Гессен, колишній французький в'язень. І сторінка така. Коли перша французька армія у квітні 1945 року перетравилася через Рейн у районі Страсбура і згодом зайняла Швабвальд, гітлерівці вирішили відіудвати табори проєкту «Густеля». Багатьох в'язнів поховали в «Марші смерті». Пізніше в'язні повернулися і показали визволителям місця поховань.

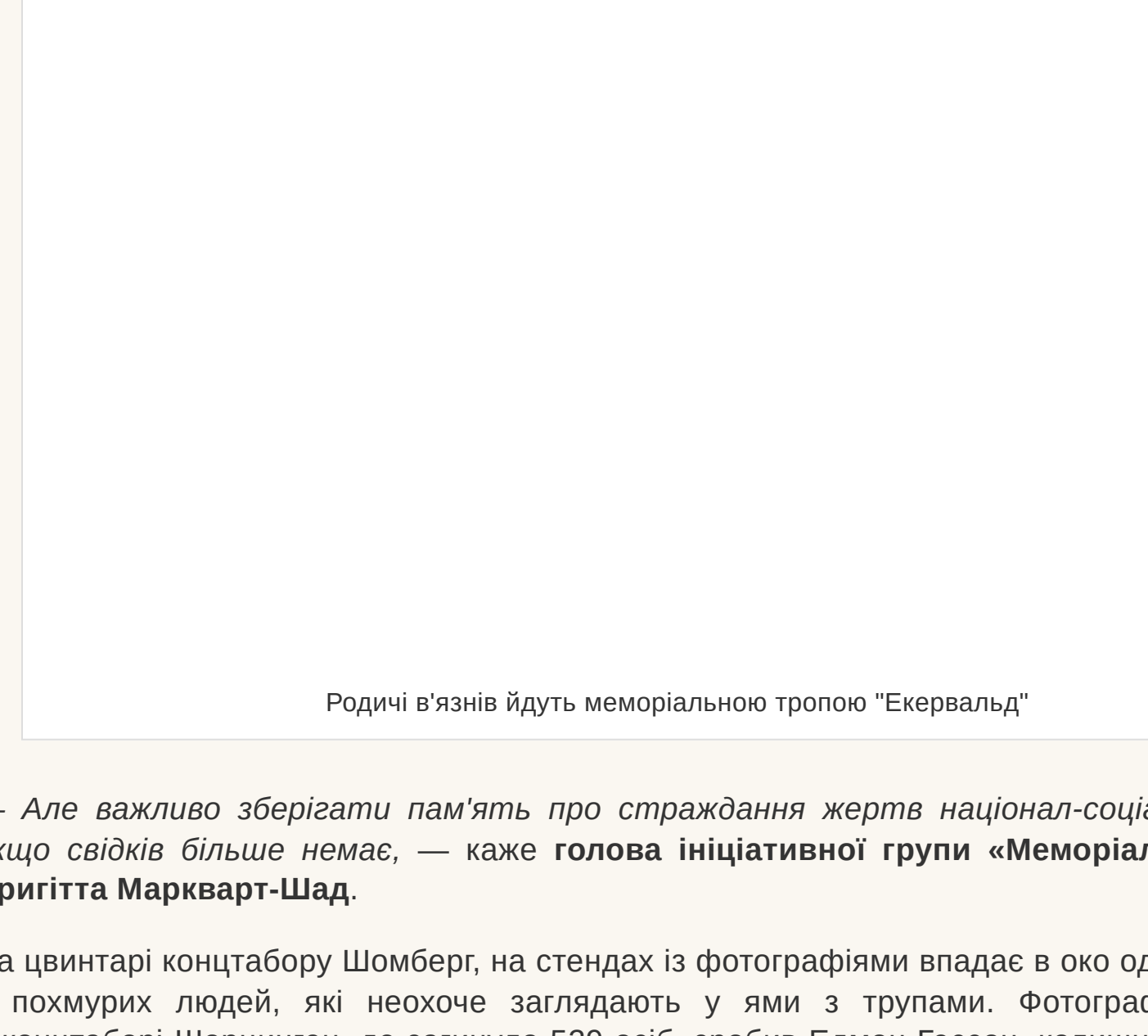
5 травня 1985 року така ініціатива з'явилася і в Ротвайлі, за підтримки фракції муніципальної ради Ротвайля, разом із мерею. У результаті було організовано меморіальний комплекс у пам'ять про колишніх в'язнів концтаборів Шорцинген, Даутмерген і Шомберг. У квітні 1989 року меморіал відкрили. А 2005 року на пам'ятні австрії, Люксембургу, України, Угорщини, Німеччини, приїхав і Василь Павлович Володько, тепер уже відомий учений-винахідник, якому пощастило вижити після шестип'яти німецьких таборів.

На дні кар'єру, де видобували сланець, - скульптура знесиленого в'язня авторства Зінфрда Гааса. Тут щорічно на дні пам'яті збираються в'язні та їхні рідні

...Ми йдемо меморіальною стежкою Еккервальда через ділянку, на якій у 1944/45 роках розташовувалася сланцевий кар'єр та електростанція. Бетонні блоки, водосховища, цегляні стіни, фундаменти, стійки та шахти... Сумний шиттєвий шлях бранців можна простежити далі на місці колишнього концтабору та цвинтаря Шомберг, а померлих за душею невинно вбитих — у каплиці цвинтаря Шорцинген.

Ось уже багато років щорічно в Ротвалі Меморіальна ініціатива «Еккервальд» проводить тиждені заходи пам'яті жертв нацизму. Виступають бургомістри йполітики, приїжджають рідні в'язнів, які вижили. Проводять екскурсії та зустрічі у школах. Працює преса. Цього разу промовці говорять і про агресивну війну росії в Україні. Про те, що «жакх мінущийої війни нагадують ім історії інших рідних під час нацистського правління». Цього разу на зустрічі вже немає нікого з колишніх в'язнів: троє людей, які залишилися в живих, не змогли пристати за станом здоров'я.

Рідні в'язнів йдуть меморіальною тропою "Еккервальд"

— Але важливо зберігати пам'ять про страждання жертв націонал-соціалістів, навіть якщо свідків більше немає, — каже голова ініціативної групи «Меморіал Еккервальд» Бригітта Маркварт-Шаф.

На цвинтарі концтабору Шомберг, на стендах із фотографіями впадає в око одне фото. Черга з похмурих людей, які неохоче заглядають у ями з трунами. Фотографія 1945 року в концтаборі Шорцинген, де загинуло 520 осіб, зроби Едмунд Гессен, колишній французький в'язень. І сторінка така. Коли перша французька армія у квітні 1945 року перетравилася через Рейн у районі Страсбура і згодом зайняла Швабвальд, гітлерівці вирішили відіудвати табори проєкту «Густеля». Багатьох в'язнів поховали в «Марші смерті». Пізніше в'язні повернулися і показали визволителям місця поховань.

Перше, що зробила французька окупаційна влада після закінчення війни, — вирішила гідно поховати убитих транців. Для цього жителям навколишніх населених пунктів сказали принести лляну тканину, щоб після ексгумації загорнути останки й поховати в простих трунах в окремій могилі. На місці ексгумації привезли німецьких військовополонених і членів націонал-соціалістичної партії, пославши їх у колишньому концентраційному таборі. Їхні могили були під надглядом доставати тіла з ями, укладати в труни та переносити до нових місць поховань.

На ексгумацію настійно рекомендували прийти бургомістрам, чиновникам, пасторам, учителям і місцевому шльєтству з Шорцингена, щоб «отримали уявлення про жалкіх злочинців». За свідченнями очевидців, черга була довгою. У гробовій тиші, запрошени йшли вервечкою поєз розкрити поховання жертв таборів операції «Густеля». Немов прочитавши свої думки, Хельга Ханіш, одна з членів ради директорів меморіального комплексу «Еккервальд», дивлячись на фото, каже:

— Я хочу, щоб у вашій країні після війни було б точно так само. Щоб на місці злочину були присутні безпосередні злочинці, щоб вони дивилися в очі своїм убитим жертвам, а байдужі бачили ціну своїй байдужості...

1 липня 1945 року капітан Андре Бессі, французький військовий губернатор, расотів рай, опублікував доповідь під назвою: «Témoignage pour la postérité - SCVIE SSS — rasotvé par seux qui ont vu»: «Свідцтво для нащадків — злочини СС — розказані тими, хто це бачив».

У нас у світах зараз усі країна.

Авторка дякує керівництву та членам ради директорів Меморіальної ініціативи Еккервальда Вілгіта Маркварт-Шаф, Віллі Кох, Лівіе Дайгер і Helga Hanisch за допомогу в підготовці матеріалу. У статті були використані матеріали сайту eskkerwald.de.

Раніше «ФАКТИ» розповідали про те, що вавищі перетворюють окуповані території на концтабір, для цього вони мають намір створити в чотирьох областях України десертні в'язниці.

На фото: у заголовку: Дваєа черга німецьких бургомістрів, пасторів, учителів, чиновників і місцевих знити до трун з останками заморожених в'язнів концтабору

Читайте нас у Facebook

До змісту розділу Подобає пошуку? Відфільтр та налаштувати CTRL+Enter

Друкувана версія Лист редакторів Покласти коментарі

Поділитися 0 Поділитися Твітнути

ЗАРАЗ ЧИТАЮТЬ

- Телеграм — «Кривошея» та доповідь, «Історичні» — «Білий Жовтень» та присвячене «Суду та пробування» Таро-прогнозу на 17 червня
- Газ для ексгумації: тартиці зорозуть вже цієї осені
- Як правильно використовувати капсули для прямих пошуків та корисні лайфхаки
- Через не з'явив навіть через тиждень: лайфхаки від шеф-кухаря

Новини партнерів

Назва сайту	Світ	Культура	Київка релігія	Історія свідомості	Меморіальні дні
Україна	Пряма лінія	Шоу-бізнес	Люди та звірі	Наука та технології	Гороскоп
Політика	Спор	Фурри дні	Міжмаси спор	Клуб слівознав	Курі вилучені
Гроші	Світ	Суспільство	25 років повноліт	Забайтані у Фейсб	Фотобайки
Події	Фейтбол	Стиль життя			Плюва

Реклама | Партнерства | Контакти | Притримати і сплинути | Правила користування сайтом fakty.ua

© 1997 - 2025 «ФАКТИ» та «Меморіальні дні»

Усі права на матеріали сайту захищені законом про авторські права України. Матеріали під заборонами «на правах розкриття», «Решальда», а також копіюванні суворо заборонені. © Фактишукання і усеї розлади та мають інформаційно-корисний характер.

ГОРОСКОП

11 червня 2024	12:54
14 червня 2024	12:24
12 червня 2024	12:29
13 червня 2024	12:29
9 червня 2024	12:24

Понеді 17.06.26, врані

22°

Кінь

Вітер: 40% сила 216 км/год

Вологість: 4 км, замірює

Погода на 10 днів від synoptik.ua

БІЛЬШЕ У РОЗДІЛІ

Головне Євangelіє Свободського собору опинилося у колекції мажориста путна: у Києві презентували дослідження про викрадені в Україні цінності

Вбивця мав з собою два зображення Петлери, але спитав: «Чи Петлери?» — і після ствердних відповідей понав стріляти: 100 років тому загинув ліфтер УНР

Сандвичний солов'як розлітаю в ашчю з вулкана, але ексцелсія знала, де її шукати: в Києві презентували факсиміле Туркеського Євangelіє XI століття

Мазепа зустрічався з королем Швеції у селі, де сталося диво: у Києві відкрився виставка, експонат якої мав до цього причетність

Поки одні дискутували, як назвати український парламент, письменники в арсвалі за віль, опублікували оголошення про створення Центральної Ради

25 березня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

20 травня 2024

6 травня 2024

25 березня 2024

2